

ZGOŠČENKA LJOBE JENČE: SLOVENIJA. ODMEVI VEČNOSTI

JOŽE FAGANEL

Ko si bo poslušalec predvajal zgoščenko *Slovenija. Odmevi večnosti*, naj se predvsem prepusti poslušanju z vsemi svojimi čuti in naj odmisli učeno umovanje bodisi o teorijah ljudske pesmi, vprašanih njene izvirnosti, avtentičnosti glasbenega izraza, pravilih podajanja, dopustnosti prirejanja, jezikovnem izrazu glede narečnosti, tudi ne o izreki in še marsičem, s čimer si upravičeno belijo glave raziskovalci. Poslušaj naj celoto, kdaj pa kdaj naj pogleda naslov in podatke o poslušani pesmi, pa spet naslovnico izbora *Slovenija, ljubezni polna*, s katerim si odpre prava vratca v svoje srce. V tem globalnem času sme in celo mora gojiti čustva domovinske ljubezni in jih posredovati svojim bližnjim, svojim otrokom, ki so prvi med t. i. zanamci. S tem se bo danes zapostavljena ljubezen ohranjala skozi rodove ne samo, ko več ne bo nas, celo ko – morda, Bog ne daj – ne bo več ne Slovenije, ne Slovencev in ne slovenščine. Ostala bo peta pesem, ostal bo melos, potreben bo že morda kak opis vsebine besedila, če že ne za zahtevnejši prevod v angleščino, če bo ta še mednarodni jezik. A ta glasba bo odpirala srce v davno, morda pozabljeno preteklost, iz katere je vzniknila, da se bo ohranjala naša kolektivna in individualna istovetnost. (Resnici na ljubo je postala glasba, že danes, med izseljenci sedanjih rodov edini označevalec narodne pripadnosti, večkrat vrednostno dvomljiv.)

Zato je vsak umetnik poklican, da korenine svoje narodne istovetnosti temeljito, tudi strokovno in znanstveno spozna, jih po lastni intuiciji predelane vključi v svoj umetniški credo

in s tem ohranja v večnost izročilo lastnega jaza. Tako poskrbi, med drugim, da z zemeljske oble brez sledov ne bo izginil ne slovenski narod in njegova slovenščina, ne njegova kultura, ki sta izsanjali svojo državnost.

Nepoučenega zaskrbi, koliko avtorskega pristopa si umetnik pri predstavljanju ljudske pesmi sme dovoliti. Raziskovalci utegnejo biti dovolj zahtevni in omejevalni, a to ustvarjalcev nikoli ne zaustavi. Škoda pa je, kadar jih ne poslušajo nekreativni »ustvarjalci«; če ti niso, predvsem zaradi svoje izpovedne praznine, pravočasno zaustavljeni, ustvarijo sicer vznemirljiv sociološki fenomen, večkrat znan preko luže, ki mu je nelagodno oporekati dobronamernost.

A vse nekaj drugega so ustvarjalci te zgoščenske, ki so se zbrali ob umetnici Ljubi Jenče. Interpretka je po svoji stroki in po svoji vedoželjnosti temeljito seznanjena z dejstvi – bodisi na glasbenonarodopisnem področju, bodisi glede narečjeslovja, bodisi do razmerja med organskim (osebnim narečnim) govorom in standardnim, ki je skozi stoletja postajal knjižni.

Prav ljudska peta pesem je pot od organskosti do standardizacije podpirala in utrjevala. Kajti sleherni izvajalec je pri svojem še tako preprostem umetniškem dejanju, čeprav le pri zdravici, izrečeni malo pod paro, jezikovni izraz, sicer hudo po svoje, izboljšal; pač kolikor je znal in kakor je mislil, da je pravilneje, čeprav je bilo večkrat narobe. Zato pri neki krajevno natančno umeščeni pesmi, zapisani ali kasneje avtentično posneti, v neki konkretni lokalni govor ne podpira umetniškega učinka. Končno nas o teh zadregah poučijo zapisi besedil celo v najimunitnejših izdajah ljudske pesmi. Prepoznani jezikovni sistem zabeležene izvedbe je vselej neki kompromis med sprejetim izročilom in zmožnostjo pravšnjega prenosa slišane, samocenzuro ali hiperkorektnostjo izvajalca, ki je lahko podzavestna ali posledica zgrešenega jezikovnega prepričanja. Torej je besedilo več kot vsakdanji govor, tudi po glasoslovni ravnini, če že izrazito odstopa po vsebinski. Skoraj edina past se utegne skrivati kvečjemu v nevarnem ne-standardiziranem zapisovanju polglasnika, ki se je ustalilo šele

na prehodu v minulo 20. stoletje, potem ko ga je šola, skupaj z »elkanjem« v izreki zmotno približala zlasti e-jevski barvi.

Naj za sklep izrečem še misel, s katero ne želim vznemiriti občutka glasbenih narodopiscev, ki z navdušenjem sprejemajo zaradi neposrednosti manj jasno izrekovanje in robotost petja svojih informatorjev. Njihovo bogato gradivo sicer kdaj pa kdaj le preblisne v umetniško razsežnost, ki sicer za posnetek ni odločilna, a se ji pretežno vendarle ne približuje; končno gre za raziskovalno gradivo.

Za interpretacijo na zgoščenci *Slovenija. Odmevi večnosti* pa sta značilni kultivirana izreka in dobra vokalna tehnika Ljube Jenče ob pristni zadržanosti in skrbi za celovitost. S svojimi gosti na zgoščenci zagotavlja umetniški presežek, vreden občudovanja. Morda si slovenska ljudska pesem vendarle utre iz Slovenije še pot v svet, kot sta t. i. umetni slovenski pesmi pravkar odprla vrata iz Evrope v svet Marcos in Bernarda Fink. Za tak korak pa je nujno stremeti k umetniški popolnosti.

